

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію РУДОЇ Дар'ї Володимирівни
«Образна система вистав сучасного театру ляльок України: візуальний
компонент» подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 026 – Сценічне мистецтво**

Мистецтво ігрової ляльки налічує багатовікову історію, проте, вкрай мало досліджувалося науковцями та теоретиками. Попри існуючі малочислені вітчизняні наукові праці, методичні розробки в галузі акторських та режисерських технологій, історії та теорії театру ляльок, наразі можна говорити про відсутність системного дослідження художньо-сценографічного вирішення та інших візуальних елементів вистав цього виду мистецтва. Разом з тим, провідна образна візуальна складова мистецтва ігрової ляльки є основним носієм смислів в реалізації концептуального задуму. Театр ляльок сьогодні демонструє розмаїття жанрово-стильових вирішень, режисерських та сценографічних концепцій, які реалізуються зримою знаково-образною мовою ігрової ляльки. Дослідження цих візуально-сміслових концепцій являється актуальним та необхідним для розвитку наукової думки сучасного мистецтвознавства.

Аналіз змісту дисертаційної роботи дозволяє зробити висновок про достовірність та обґрунтованість теоретичних положень і висновків викладених авторкою. Огляд джерельної бази дослідження свідчить про його високий ступень репрезентативності. Теоретичну базу дисертації становлять праці зарубіжних і вітчизняних мистецтвознавців, культурологів, теоретиків, філософів та істориків, що торкаються питань мистецтва театру ляльок і семіотики видовищних мистецтв.

Хочеться окремо зауважити на одному з термінологічних привнесень дисертантки, а саме введення у науковий обіг та обґрунтування поняття «моносистемність» та «полісистемність» для визначення принципу задіяння у виставі основних художніх інструментів сценічної дії в театрі ляльок.

У першому розділі дисертації опрацьовано джерельну базу, інструментарій та термінологічні визначення по темі дослідження, а також зроблено теоретичні узагальнення щодо специфіки мистецтва ігрової ляльки. Зокрема, детально обґрунтовано поняття «моносистемність» та «полісистемність» в контексті художньої концепції вистав театру ляльок..

У другому розділі було проведено семіотичний аналіз візуальних компонентів сучасного сценічного мистецтва.

У третьому розділі було здійснено детальний мистецтвознавчий аналіз провідних сучасних вистав театрів ляльок України у часових межах від 2000 до 2024 років та з вражаючою географією (18 міст). А саме: Київ, Полтава, Харків, Запоріжжя, Львів, Вінниця, Херсон, Кіровоград, Рівне, Одеса, Хмельницький, Черкаси, Івано-Франківськ, Чернігів, Чернівці, Дніпро, а також, Волинський та Закарпатський театри ляльок.

Достовірність основних наукових положень дисертаційної роботи підтверджується їхньою достатньою апробацією на науково-практичних конференціях і публікаціями у наукових фахових виданнях.

Винесені на захист висновки дисертаційної роботи Рудої Дар'ї Володимирівни характеризуються новизною та повнотою наукового обґрунтування. Високого рівня обґрунтованості зроблених в дисертаційному дослідженні теоретичних висновків досягнуто завдяки обранню авторкою відповідних загальних і спеціальних методів наукового пізнання, опрацюванню джерельної бази дослідження.

В цілому, дисертаційна робота Рудої Дар'ї Володимирівни містить ґрунтовний аналіз візуальної компоненти сучасних вистав театру ляльок України. Структура наукового дослідження є логічною та послідовною. Дисертація викладена грамотно з наукової та стилістичної точок зору, що забезпечує належний науковий рівень та легкість і доступність сприйняття матеріалів дослідження.

Разом із тим, у дисертації присутні дискусійні позиції, зокрема, вживання класифікації систем театральних ляльок за визначенням теоретика Михайла Корольова (джерело 118 – Искусство театра кукол. Ленинград, Искусство. 1973). Розуміючи вклад Корольова у теоретичну базу мистецтва театру ляльок і розділяючи думку про те, що деякі термінологічні визначення сформульовані у вищезазначеній книзі (зокрема опис шести основних систем театральних ляльок, актуальні і зараз), все ж таки слід зазначити про доречність спиратися на класифікацію сучасних науковців і теоретиків, які на основі визначень Корольова надали сучасну характеристику семи системам ляльок (доповнивши класифікацію Корольова своєю системою). Доречність спиратися на більш пізні дослідження підтверджується і низкою термінологічних та змістовних уточнень і доповнень, що були здійснені дослідниками В. Виходцевським, Р. Неупокоевим, О. Бучмою та ін.). Їх працями, власне, і користується Дар'я Володимирівна у дисертації. Так дисертантка використовує пізнішу класифікацію, вживаючи терміни: «площинна лялька», розглядаючи її як ляльку не тільки тіньового театру; вивідна, або планшетна лялька (замість узагальненого терміна Корольова «ляльки відкрито керовані»; ростова (або скафандрова) лялька – термін, що був сформульований, як своя система ляльок пізніше за дослідження Корольова) тощо. Таким чином, класифікацію Корольова можна вважати частково застарілою термінологічно і змістовно, і звернення до неї – не доречним, а враховуючи рекомендації Нацагентства з якості вищої освіти щодо використання російських джерел – недоцільним тим більш.

Зазначені зауваження запрошують автора до дискусії і можуть бути враховані у подальших дослідженнях. Вони не мають принципового характеру і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке вирізняється науковою новизною.

Ознайомлення з дисертацією та опублікованими працями дає підстави стверджувати, що логічно побудований зміст дисертації дозволив авторці

послідовно та науково обґрунтовано досягти мети та вирішити завдання, які були поставлені.

Усе викладене дає підстави для висновку, що дисертаційне дослідження «Образна система вистав сучасного театру ляльок України: візуальний компонент» виконане на належному науково-теоретичному рівні, є завершеною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що мають суттєве значення для мистецтвознавства. Дисертація за своєю актуальністю, новизною, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю і обґрунтованістю одержаних результатів повністю відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, а її авторка – Рудая Дар'я Володимирівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 026 «Сценічне мистецтво».

Офіційний опонент:

Кандидатка мистецтвознавства, доцентка,

завідувачка кафедри режисури та

акторського мистецтва

Київської муніципальної академії

естрадного та циркового мистецтв

Ольга БУЧМА-БЕРНАЦЬКА

*Підпис О. Бучма-Бернацької
затверджено
А.С. Охріменко*

«4» квітня 2025 р.